

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESLIETU MINISTRIJA

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālrunis: 67036801, 67036716, 67036721
Fakss: 67210823, 67285575; e-pasts: tm.kanceleja@tm.gov.lv

11-12-2014

Nr.

1-18/4700^{Rīga}

Uz 11.11.2014.

(TM reģ. Nr. 1-18/8571)

**Lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu
un viņu draugu apvienības „Mozaika”**
valdes priekšsēdētājai Kristīnei Garinai
Kr.Valdemāra iela 18-1A, Rīga, LV-1010
e-pasts www.office@mozaika.lv

*Par lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un viņu
draugu apvienības „Mozaika” atklāto vēstuli*

Šā gada 11.novembrī esmu saņēmis Jūsu 2014. gada 11.novembra vēstuli, kurā Jūs aprakstāt situācijas, kuras, Jūsprāt, nav iespējams pilnībā vai daļēji noregulēt bez izmaiņām šobrīd spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā.

Vēlos vērst Jūsu uzmanību uz tālāk minēto.

Konstitucionālais regulējums

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) un citu tiesību aktu normām visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Ir aizliegta visa veida diskriminācija, pamatojoties uz personas dzimumu, rasi vai etnisko piederību (t.sk. ādas krāsu, etnisko un nacionālo izcelsmi un tautību), vecumu, invaliditāti, reliģisko piederību, politisko pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi, mantisko vai ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, citiem apstākļiem. Analogiska satura tiesiskās aizsardzības garantijas ikvienam neatkarīgi no viņa seksuālās orientācijas un citiem apstākļiem ir paredzētas arī citos Latvijā spēkā esošajos likumos. Atšķirīga attieksme pieļaujama vienīgi tādos gadījumos, ja tam ir pamatots un objektīvs attaisnojums un pastāv samērīgums starp sasniedzamo mērķi un izmantotajiem līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes 110. panta pirmo teikumu valstij ir pienākums aizsargāt un atbalstīt laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku tiesības un bērna tiesības. Konkrētais pants paredz ne tikai aizsargāt iepriekšminētās tiesības, nodrošināt valsts un citu personu neiejaukšanos tajās, bet arī veidot atbalsta mehānismus, kas atbalstītu laulību, ģimeni, vecākus un bērnus, kā arī atbalstītu ģimenes locekļu ģimenes krīzes situācijās.¹ 2005. gada 15. decembra likuma „Grozījums Latvijas Republikas Satversmē” anotācijas 1. punktā norādīts, ka minētie grozījumi bija nepieciešami, lai, ņemot vērā tradicionālo uzskatu par

¹ *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības.* Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.- Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.- 572.lpp.

laulību un ģimeni, kas Latvijā izveidojies kultūrvēsturiskās attīstības gaitā, kā arī pastāvīgos apdraudējumus šai tradicionālajai vērtībai, Latvijas likumdošanā iekļautu laulības definīciju. Turklāt, aplūkojot Satversmes 110. panta funkcionālo jēgu, var secināt, ka Satversmes grozījumu mērķis ir aizstāvēt laulību – vīrieša un sievietes savienību – kā vienu no fundamentālām sabiedrības un valsts pastāvēšanas vērtībām. Līdz ar to ar Saeimas balsojumu Satversmē tika noteikts tiešs konstitucionāls ierobežojums oficiālas laulības un ģimenes veidiem. Tādējādi Latvijā likumdevējs ekskluzīvi noteica, ka par laulību un ģimeni tiek uzskatīta tikai savienība starp vīrieti un sievieti, izslēdzot viendzimuma partnerattiecību legalizēšanu un pielīdzināšanu laulībai. Turklāt Satversmes 116. pants noteic, ka 110. pantā noteiktās tiesības nevar ierobežot. Ņemot vērā minēto un aplūkojot vienotā kontekstā Satversmes 91., 110. un 116. pantā ietvertu likumdevēja gribu, secināms, ka laulībai kā savienībai starp vīrieti un sievieti konstitucionālā līmenī tiek piešķirts īpašs statuss un aizsardzība, tādējādi nostiprinot principu, ka ir pieļaujama atšķirīga attieksme pret dažādiem personu savienības veidiem, raugoties no tā, vai personu savienība atbilst Satversmes 110. pantā minētajai laulības izpratnei vai ne.

Vienlaikus uzsveru, ka Satversmes 96. pants aizsargā ikvienam tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Privātās dzīves jēdziens ir panta centrālais jēdziens, kurš ietver dažādus personas dzīves elementus. Tas aizsargā indivīdu fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu, vārdu un identitāti, personas datus. Tiesības uz privāto dzīvi nozīmē, ka katram indivīdam ir tiesības uz savu privāto telpu, tiesības dzīvot pēc sava prāta, saskaņā ar savu būtību un vēlmēm attīstīt un pilnveidot savu personību, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās. Šīs tiesības ietver indivīda tiesības būt atšķirīgam, saglabāt un attīstīt īpašības un spējas, kas viņu atšķir no citiem cilvēkiem un individualizē. Šīs tiesības ietver arī tiesības dibināt un attīstīt attiecības ar citiem cilvēkiem.² Līdz ar to personas Latvijā ir brīvas veidot savu privāto dzīvi pēc saviem ieskatiem, un valsts nav tiesīga iejaukties personas privātajā dzīvē un vērtēt personu pēc tā, kāda ir viņas privātā dzīve. Tas nozīmē arī to, ka jebkura persona var brīvi veidot privātu savienību ar citu personu, neatkarīgi no tā, vai tā ir laulība Satversmes 110. panta izpratnē vai arī cita veida savienība.

Personu mantiskās attiecības

Ārējie normatīvie akti neliedz iespēju personām slēgt savstarpēji dažādus civiltiesiskus darījumus. Saskaņā ar Civillikuma 1415. pantu divas personas savā starpā var slēgt jebkādu civiltiesiskus līgumus, kas nav pretēji likumiem un labiem tikumiem. Ņemot vērā iepriekšminēto, jebkurai personai Latvijā ir iespējas esošo tiesību mehānismu ietvaros noregulēt lielu daļu savstarpējo mantisko attiecību ar citām personām, tajā skaitā, slēdzot mantojuma līgumu, izmantojot nākotnes pilnvarojuma institūta piedāvātās iespējas pilnvarot jebkuru citu personu pārzināt personas lietas, gadījumā, ja tā veselības traucējumu dēļ vai citu iemeslu vai apstākļu dēļ nespēs saprast savas darbības nozīmi vai vadīt to, slēdzot aizdevumu līgumus, patapinājuma līgumus, pirkumu līgumus, maiņas līgumus, uztura līgumus, sastādot testamentu, tāpat iegādājoties kopīgu nekustamo īpašumu reģistrēt to kā kopīpašumu, lai aizsargātu savas tiesības uz savu kopīpašuma daļu.

Tādējādi jebkura persona Latvijā neatkarīgi no tā, vai tā ir noslēgusi laulību, var noregulēt savas mantiskās attiecības ar personu, ar kuru tā dzīvo kopā, slēdzot dažādus civiltiesiskus darījumus. Savukārt tas, ka likumdevējs ir paredzējis noteiktu mantisko attiecību un mantisko seku regulējumu un aizsardzību laulātajiem, bērniem, atsevišķos gadījumos arī plašākam radnieku lokam gan šo attiecību pastāvēšanas laikā, gan pēc tam, gan arī nāves gadījumiem (piemēram, laulāto mantisko attiecību regulējums, mantošanas, uzturēšanas saistību regulējums, tiesības saņemt valsts pabalstus u.tml.) lielā mērā pamatojas uz jau iepriekš definēto tradicionālo laulības un ģimenes izpratni Satversmes 110. pantā.

² Satversmes tiesa 2008-43-016, 04.06.2009. 11.punkts

Starptautiskais regulējums

Eiropas Savienības tiesību akti neuzliek par pienākumu dalībvalstīm ietvert savās nacionālajās tiesības tiesisko regulējumu savienības starp viendzimuma pāriem tiesiskai atzīšanai, jo Eiropas Savienībai nav kompetences regulēt materiāltiesiskos jautājumus ģimenes tiesību jomā, līdz ar to Eiropas Savienības iespējamā rīcība aprobežojas ar savstarpējās tiesiskās sadarbības ģimenes tiesību jomā regulēšanu. Attiecīgi arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 9.pants, kas nosaka tiesības stāties laulībā, apzināti nenosauc personu dzimumu, tā norādot uz tādām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kurās pastāv tradicionāla laulība starp vīrieti un sievieti un tādām valstīm - kurās iespējams slēgt laulību arī starp viena dzimuma personām. Tādējādi Eiropas Savienības Pamattiesību harta nedz aizliedz, nedz arī uzliek par pienākumu piešķirt laulību vai partnerattiecību statusu viena dzimuma cilvēku savienībai, atstājot šo jautājumu katras dalībvalsts ieskatiem un rīcības brīvībai.

Jāuzsver arī, ka starptautiskie tiesību akti, kurus ir ratificējusi Latvijas Republika, neuzliek par pienākumu Latvijai tiesiski atzīt savienību starp viendzimuma pāriem. Kā norādīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 19. februāra spriedumā lietā *X and others v. Austria* (sprieduma Nr.19010/07), Eiropas Cilvēktiesību tiesa atkārtoti apstiprina, ka Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija neuzliek par pienākumu tās dalībvalstīm garantēt viendzimuma pāriem tiesības slēgt laulību.³

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secinu, ka Latvija ir konstitucionālā līmenī izšķīrusies par to, ka tiesiski ir atzīstama un aizsargājama laulība – savienība starp vīrieti un sievieti. Vienlaikus, ņemot vērā personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, jebkuram ir tiesības veidot savu privāto dzīvi pēc saviem ieskatiem. Turklāt saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem nepastāv šķēršļi, lai kopā dzīvojošas personas spētu noregulēt savas mantiskās attiecības, slēdzot dažādus civiltiesiskus darījumus.

Tieslietu ministrija pēdējos gados ir intensīvi pievērsusies sabiedrībai aktuāliem jautājumiem ģimenes tiesību jomā, proti, 2011.–2012. gada laikā tika modernizēts Civillikuma un saistīto tiesību aktu regulējums, lai ieviestu jauno rīcībspējas regulējumu, atsakoties no rīcībnespējas, un lai modernizētu civiltiesisko regulējumu laulības noslēgšanas jautājumos, paternitātes, adopcijas, laulāto mantisko attiecību jomā un uzturlīdzekļu jomā; 2011.–2013. gadā – izstrādāts pagaidu aizsardzības regulējums no vardarbības Civilprocesa likumā, Bāriņtiesu likumā un citos saistītajos tiesību aktos, 2013.–2015. gadā – turpinās darbs pie regulējuma pieņemšanas, lai ieviestu saskarsmes un aizgādības lēmumu izpildes regulējumu un uzlabotu pagaidu lēmumu (aizgādības, saskarsmes un laulības lietās) pieņemšanas procesuālo kārtību. Turklāt laulības starp vīrieti un sievieti institūta stiprināšanai Tieslietu ministrija sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību īsteno projektu, kura ietvaros tiek skaidrota laulības nozīme, tās finansiālie, psiholoģiskie aspekti, vecāku un bērnu attiecības, atbildība.

Tādējādi uzsveru, ka tādu grozījumu veikšana, kas maina laulības un ģimenes jēdzienu izpratni vai ievieš šobrīd likumā neregulētus dažādus personu savienību veidus, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 110. panta būtībai un apdraud sabiedrības un valsts pastāvēšanas pamatvērtības.

Ar cieņu

ministrs

Dz. Rasnačs

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 19.februāra sprieduma lietā *X and others v.Austria* (spriedums Nr.19010/07) 106.punkts